

Cynulliad Cenedlaethol Cymru | National Assembly for Wales

Y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg | Children, Young People and Education Committee

Y 1,000 diwrnod cyntaf | First 1,000 Days

FTD 26

Ymateb gan: Mudiad Meithrin

Response from: Mudiad Meithrin (Welsh only)

Mudiad Meithrin yw'r prif ddarparwr gofal ac addysg cyfrwng Cymraeg yn y sector wirfoddol drwy rwydwaith genedlaethol o gylchoedd meithrin, cylchoedd Ti a Fi, gofal cofleidiol a meithrinfeydd dydd cyfrwng Cymraeg.

Sefydlwyd Mudiad Meithrin ym 1971. Ein prif nod yw rhoi cyfle i bob plentyn ifanc yng Nghymru fanteisio ar wasanaethau a phrofiadau blynyddoedd cynnar trwy gyfrwng y Gymraeg. Credwn hefyd ei bod yn bwysig sicrhau cyfle i bob plentyn elwa o brofiadau a gweithgareddau blynyddoedd cynnar yn ei gymuned leol.

Erbyn hyn, mae yna 501 o gylchoedd meithrin yn cynnig sesiynau gofal ac addysg ddyddiol ar gyfer plant 2 – 5 mlwydd oed a 49 meithrinfa dydd yn darparu gofal dydd llawn i blant ar draws Cymru. Mae 292 o gylchoedd Ti a Fi ledled Cymru sy'n cynnig cyfle gwych i blant o enedigaeth hyd at oed ysgol a'u rhieni gwrdd unwaith yr wythnos i gymdeithasu ac i rannu profiadau gyda'i gilydd mewn awyrgylch anffurfiol Gymreig. Mae'r gwasanaethau yn darparu profiadau blynyddoedd cynnar i oddeutu 19,000 o blant bob wythnos.

Mae 145 grŵp 'Cymraeg i Blant', sydd yn annog rhieni i gymryd y camau cyntaf tuag at gyflwyno'r Gymraeg i'w plant yn cwrdd mewn lleoliadau ar draws Cymru. Ers Ebrill 2016, mae 817 o rieni ac 860 plentyn wedi manteisio ar y cyfleoedd hyn.

O ganlyniad, rydym yn gweithio gyda phlant a theuluoedd o amryw o gefndiroedd cymdeithasol–economaidd. Rydym yn cydweithio gyda'r

asiantaeth Dechrau'n Deg i ddarparu cyfleoedd yn yr ardaloedd mwyaf difreintiedig, a gyda'r awdurdodau addysg leol i gynnig llefydd addysg rhan amser i blant 3 oed yn eu cymuned leol.

Yn ogystal, mae'r is-gwmni Cam wrth Gam, yn darparu hyfforddiant cyfrwng Cymraeg i ennill cymwysterau blynyddoedd cynnar. Gwnaed hyn drwy gydweithio ag ysgolion uwchradd i ddarparu cyrsiau i ddisgyblion ysgol, a thrwy'r cynlluniau hyfforddi cenedlaethol. Darperir cyrsiau hyfforddi yn seiliedig ar ddysgu yn y gweithle gan rwydwaith o diwtoriaid, aseswyr a dilyswyr mewnol ledled Cymru.

Er mwyn cyflawni hyn, mae Mudiad Meithrin yn elusen gofrestrdig sy'n cyflogi dros 200 o bobl, yn staff cenedlaethol a sirol ac mewn meithrinfeydd dydd, gyda 2000 o staff ychwanegol yn gweithio yn y cylchoedd ei hunain.

Cefnogir y cylchoedd gan rwydwaith cenedlaethol o staff proffesiynol sy'n eu cynghori ar amrediad o faterion er enghraifft hybu ymarfer da, hyfforddiant staff a chyswllt ag awdurdodau Lleol. Yn ogystal, mae'r Mudiad yn gweithio yn agos iawn gyda rhieni er mwyn darparu cymorth a chynghor i'w galluogi i ddatblygu a chefnogi gwaith y cylchoedd yn y cartref.

1.1 Cydnabuw'n fod y 1,000 Diwrnod Cyntaf ym mywyd plentyn, yn gyfnod hollbwysig sydd yn gosod y sylfaen ar gyfer datblygiad gwybodol, emosiynol ac iechyd gydol oes yr unigolyn.

1.2 Cyfeirir at y ffaith bod ymennydd plentyn yn datblygu'n gyflym yn ystod y blynyddoedd cynnar i fod yn 75% o faint ymennydd oedolyn erbyn diwedd yr ail flwyddyn. Nodwn fod hyn yn ategu pwysigrwydd sicrhau cefnogi datblygiad sgiliau cymdeithasol, ddeallusrwydd emosiynol, sgiliau ymddygiadol cadarnhaol yn ystod y cyfnod hollbwysig hwn.

2.1 Cefnogwn ymgyrch Lywodraeth Cymru 'Magu Plant: Rhowch amser iddo'. Teimlwn fod yr ymgyrch hon yn cynnig syniadau ymarferol defnyddiol ar ystod eang o bynciau rhianta. Nodwn bwysigrwydd presenoldeb digidol yr ymgyrch drwy amryw o rwydweithiau cymdeithasol er mwyn denu sylw a rhaedru'r negeseuon pwysig hyn.

2.2 Croesawn ddyfodiad y ddeddfwriaeth fydd yn diogelu plant yn yr un modd ag oedolion, drwy gael gwared ar "gosb resymol" fel amddiffyniad am guro plentyn. Gwelwn ddefnydd theori pwtio i hyrwyddo technegau rheoli ymddygiad amgen, drwy'r ymgyrch 'Magu Plant: Rhowch amser iddo' yn hollbwysig yn y cyfnod hwn. Serch hynny, cynigiwn fod angen amlygu'r newidiadau cyfreithiol arfaethedig drwy'r cyfryngau, er mwyn sicrhau ymwybyddiaeth eang ohonynt.

2.3 Cynigiwn y byddai gwneud cefnogaeth rhianta yn gynnig cyffredinol yn ystod 1,000 diwrnod cyntaf y plentyn yn lleihau'r stigma posib o fod yn mynychu neu yn derbyn unrhyw wasanaeth. Nodwn y byddai hyn yn bosib ond wrth gynyddu gapasiti'r gweithlu i ddarparu'r gefnogaeth cyffredinol hyn.

3.1 Cytunwn fod gan dadau rôl allweddol yn natblygiad plant. Croesawn gyhoeddiad y canllaw arfer dda 'Strategaethau ar gyfer gweithio gyda thadau' fel rhan o ymgyrch 'Magu Plant: Rhowch amser iddo'. Gwelwn yr angen i rannu a datblygu'r arfer dda ar draws y sector, o'r gwasanaethau iechyd cyn-geni, gwasanaethau gofal ac addysg gynnar i deuluoedd, ac i'r sector gwirfoddol sy'n darparu gweithgareddau teuluol.

4.1 Gwelwn nifer o raglenni ym maes iechyd a gofal y blynyddoedd cynnar sydd yn hyrwyddo dulliau cadarnhaol o reoli ymddygiad, ac yn benodol hyfforddiant rhaglenni 'Blynyddoedd Rhyfeddol' yn ardaloedd Dechrau'n Deg. Cytunwn fod cynnwys y cyrsiau hyn fel elfen o waith Dechrau'n Deg yn cael effaith bositif ar sgiliau rhianta cadarnhaol y rhieni sydd yn mynychu'r hyfforddiant a ddarperir, ac ar aelodau'r gweithlu sydd wedi medru manteisio ar yr hyfforddiant hwn.

4.2 Serch hynny, nid ydy pob rhiant, na phob gweithiwr blynyddoedd cynnar, yn cael y cyfle i fanteisio ar y gefnogaeth werthfawr hon. Nodwn yr angen i alluogi pob rhiant neu warchodwr i fanteisio cefnogaeth o'r fath. Cynigiwn y gellid gwneud hyn drwy gynnig hyfforddiant i'r gweithlu blynyddoedd cynnar ehangach i'w galluogi i gynnig y gefnogaeth hon i rieni.

Nodwn hefyd yr angen i hyfforddi aelodau newydd o'r gweithlu iechyd a gofal blynyddoedd cynnar yn gyson, er mwyn eu galluogi i gynorthwyo'r rhieni yn briodol.

5.1 Cydnabuwn yr angen i wella canlyniadau ar gyfer iechyd plant yng Nghymru. Croesawn ddatblygiad rhaglen 'Plant Iach Cymru', sydd yn ymrwmo i hybu iechyd a lles pob plentyn o'r cyfnod cyn-geni hyd 7 oed. Yn benodol, croesawn yr ymgais i ddatblygu dull Cymru gyfan o wiliadwriaeth ar blant. Teimlwn y bydd hyn yn hwyluso cyd-weithio rhyngasiantaethol i hybu iechyd plant a'u teuluoedd yn gynnar ym mywyd plentyn.

5.2 Croesawn hefyd cynllun '10 cam i bwysau iach' Iechyd Cyhoeddus Cymru. Gwelwn negeseuon pwysig i weithwyr proffesiynol y blynyddoedd cynnar rhaeadru i deuluoedd. Rydym eisoes yn cyd-weithio i hyrwyddo prif negeseuon y cynllun hwn drwy ein rhwydwaith cenedlaethol o gylchoedd Ti a Fi a grwpiau Cymraeg i Blant.

5.3 Nodwn bwysigrwydd hyrwyddo bwyta'n iach a gweithgarwch corfforol yn ystod cyfnod beichiogrwydd y fam. Cyfeiriwn yn benodol at 'Adroddiad Blynyddol Prif swyddog Meddygol Cymru 2015-16', sy'n nodi y dylai ymyriadau ymdrin â ffactorau cymdeithasol ac amgylcheddol wrth annog byw'n iach. Er y cynigir rhai enghreifftiau yn y cyhoeddiadau swyddogol a dosberthir i ddarparu rieni, cynigiwn y byddai rhannu enghreifftiau penodol o weithgareddau ac o fwydlen o ryseitiau syml o gymorth i nifer o rieni.

5.4 Cynigiwn y byddai modd adeiladu ar lwyddiant y cynllun Cyn-Ysgol Iach a Chynaliadwy, sydd yn annog lleoliadau gofal ac addysg blynyddoedd cynnar i ymrwmo i hyrwyddo pwysigrwydd gweithgarwch corfforol a bwyta'n iach i'r plant lleiaf. Byddwn yn croesawi gyd-weithio rhyngasiantaethol drwy'r gweithlu iechyd a gofal blynyddoedd cynnar sydd yn darparu cefnogaeth i rieni ac i ddarparu rieni yn ystod y 1,000 diwrnod cyntaf i gyflawni hyn.

5.5 Nodwn le i gyd-weithio gyda phartneriaid ym maes y blynyddoedd cynnar i rannu'r negeseuon hyn yn ehangach drwy'r cyfryngau digidol a safleoedd rhwydweithio cymdeithasol. Fyddai hyn yn cyd-fynd gydag adroddiad diweddar Iechyd Cyhoeddus Cymru 'Gwneud Gwahaniaeth: Buddsoddi mewn Iechyd a Llesiant Cynaliadwy i Bobl Cymru', sydd yn nodi bod buddsoddi mewn ymyriadau cyffredinol ar draws y boblogaeth yn gost-ffeithiol ac yn hanfodol er mwyn sicrhau Cymru iach a chynhyrchiol.

6.1 Cytunwn gyda phwysigrwydd lleihau effaith andwyol materion seicogymdeithasol ar y plentyn. Nodwn yr angen i ystyried y plentyn fel rhan o'r teulu ehangach, ac o sgil-ffeithiau sefyllfa'r teulu ehangach ar ddatblygiad y plentyn.

6.2 Cyfeiriwn at adroddiad diweddar gan LSE a'r Ganolfan Iechyd Meddwl yn nodi costau ariannol problemau iechyd meddwl amenedigol. Nodwyd fod cyfran uchel o'r costau hyn i'w wneud ag effeithiau negyddol ar y plentyn ac nid ar y fam yn uniongyrchol.

6.3 Yn atodol, cyfeiriwn at y diffyg mewn timoedd arbenigol yn y maes, a'r ffaith nad oes yr un uned arbenigol i gefnogi'r Fam a'r Plentyn yng Nghymru. Pryderwn fod hyn yn golygu nad ydy'r ddarpariaeth bwysig hwn ar gael yng Nghymru, nac yn y Gymraeg i'r mamau hynny sydd ei hangen.

7.1 Ceir consensws trawsbleidiol o'r angen i drechu tlodi ac i leihau effeithiau niweidiol tlodi ar ddatblygiad plant a theuluoedd. I'r perwyl hwn, cynigiwn y byddai cefnogi a hyfforddi'r sector gofal blynyddoedd cynnar i fynd i'r afael ag effeithiau tlodi y tu hwnt i ardaloedd dynodedig Dechrau'n Deg yn ffordd o ymestyn cyrhaeddiad agweddau penodol o'r cynllun presennol.

7.2 Nodwn yr angen i brif-ffrydio elfennau o waith y cynllun Dechrau'n Deg. Cyfeiriwn yn benodol at gynlluniau sydd yn cefnogi rhieni a gwarchodwyr i gefnogi datblygiad iaith a lleferydd eu plant megis 'Iaith a Chwarae', 'Rhif a Chwarae' a chysiau arbenigol pwrpasol i rieni a gwarchodwyr. Cynigiwn y byddai galluogi'r gweithlu blynyddoedd cynnar

ehangach i fedru darparu'r cyrsiau hyn y tu hwnt i'r ardaloedd Dechrau'n Deg penodedig yn cyfrannu at leihau anghydraddoldebau addysgol dysgwyr o gefndiroedd amddifadus eraill.

1 Nodwn bwysigrwydd dilyn arweiniad y Coleg Brenhinol Therapyddion Iaith a Lleferydd, a chomisiynu ymchwil pwrpasol ar gefnogi datblygiad iaith mewn lleoliadau a theuluoedd dwyieithog yng Nghymru.

7.4 Nodwn fod sgil-ffeithiau byw mewn tlodi neu anniogelwch ariannol yn cael effaith ar iechyd meddyliol teuluoedd ar draws Cymru. Croesawn felly gyhoeddiad diweddar y 'Cynllun Cyflenwi Cynhwysiant Ariannol' .

7.5 Mae gweithwyr y blynyddoedd cynnar yn dod i gyswllt gyda theuluoedd yn rheolaidd. Nodwn y byddai datblygu hyfforddiant pwrpasol ar gyfer y gweithlu blynyddoedd cynnar, sy'n eu galluogi i adnabod y ffactorau sydd yn awgrymu anniogelwch ariannol, a'u galluogi i gyfeirio'r unigolion at gefnogaeth leol yn medru cyfrannu tuag at weledigaeth y cynllun hwn.

7.6 Nodwn bwysigrwydd sicrhau ystyriaeth benodol i blant anabl a'u teuluoedd yn y cyfnod cynnar pwysig hwn. Yn ogystal â'r straen ychwanegol mae magu plentyn anabl yn gosod ar deuluoedd, rhaid cofio bod teuluoedd yn gwynebu costau ychwanegol, ac o ganlyniad bod plant anabl yn fwy tebygol o fyw mewn tlodi ariannol .

8.1 Teimlwn yn gryf fod mynediad at ddarpariaeth blynyddoedd cynnar fforddiadwy o ansawdd uchel yn cyfrannu at ddatblygiad plant a llesiant emosiynol a chymdeithasol y plant a'u teuluoedd. Nodwn bwysigrwydd sicrhau bod y rhain yn cael eu darparu yn lleol, gan fod tlodi trafndiaeth yn rhwystro nifer o deuluoedd rhag teithio i fanteisio ar wasanaethau mewn trefi a chanolfannau canolog.

8.2 Nodwn bwysigrwydd sicrhau bod yna amrywiaeth o ddarpariaethau blynyddoedd cynnar yn cynnig gwasanaethau i deuluoedd yn y 1,000 diwrnod cyntaf yn cynnwys grwpiau wythnosol i blant a'u gwarchodwyr megis grwpiau Cymraeg i Blant a chylchoedd Ti a Fi, meithrinfeydd dydd a gwarchodwyr plant ledled Cymru.

8.3 Nodwn ein bod, fel Mudiad Meithrin, yn cyfrannu tuag at ddarparu cyfleoedd eang i gefnogi datblygiad plant a'u llesiant emosiynol a chymdeithasol drwy'r rhwydwaith cenedlaethol o gylchoedd Ti a Fi a grwpiau Cymraeg i Blant. Mae'r grwpiau cymunedol wythnosol hyn yn cynnig cyfleoedd i deuluoedd i gymdeithasu yn eu hardal leol.

8.4 Mae'r grwpiau a chylchoedd hyn yn cynnig amryw o gyfleoedd i blant a'u rhieni/gwarchodwyr i ddatblygu ystod o sgiliau drwy'r profiadau maent yn eu derbyn yn y grwpiau a'r cylchoedd hyn. Yn aml, dyma'r cyswllt cyntaf sydd gan deuluoedd i weithwyr proffesiynol y tu allan i'r gwasanaeth iechyd yn gynnar ym mywyd eu plant. Er mwyn medru adeiladu ar yr arfer dda sydd yn bodoli, nodwn yr angen i sicrhau buddsoddiad ariannol i'r gweithlu er mwyn eu galluogi i ddatblygu ac ymestyn eu sgiliau proffesiynol.

8.5 Gwelwn yr angen i ddatblygu strategaeth sydd yn sicrhau mynediad teg a chyfartal at y gwasanaethau craidd hyn. Nodwn bwysigrwydd sicrhau bod strategaeth o'r fath yn seiliedig ar hawliau plant yn ogystal ag ystyriaethau economaidd lleol a chenedlaethol.

8.6 Yn atodol, nodwn yr angen i gynllunio ar gyfer cynyddu capasiti'r gweithlu i ddarparu gwasanaethau a gweithgareddau cyfrwng Cymraeg yn y 1,000 diwrnod cyntaf. Er mwyn gwireddu gweledigaeth Lywodraeth Cymru i gael miliwn o siaradwyr Cymraeg erbyn 2050, mae angen buddsoddiad ariannol sylweddol yn y maes.

8.7 Mae gwaith ymchwil yn dangos bod y plant sy'n mwynhau'r manteision pennaf o fod yn ddwyieithog yw'r plant hynny sy'n cael eu cyflwyno i fwy nag un iaith o'u genedigaeth a chyn iddyn nhw fod yn 5 oed.

8.8 Mae gweithgareddau'r grwpiau Cymraeg i Blant yn codi ymwybyddiaeth rhieni o fanteision dwyieithrwydd cynnar ac o fuddion gofal ac addysg Gymraeg a chyflwyno'r Gymraeg yn gynnar i'w plant. Ategir y gwaith gwerthfawr hwn yn y cylchoedd Ti a Fi, ac yn y cylchoedd meithrin ledled Cymru.

8.9 Nodwn yr angen i godi ymwybyddiaeth ymhlith y gweithlu iechyd megis Bydwagedd ac Ymwelwyr Iechyd am fanteision dwyieithrwydd cynnar ac addysg cyfrwng Cymraeg. Pwysleisiwn bwysigrwydd sicrhau argaeledd y gwasanaethau hyn yn Gymraeg i bob cymuned yng Nghymru.

8.10 Pan fo amheuaeth fod gan blentyn / babi anghenion dysgu ychwanegol dylid sicrhau fod unrhyw ymyrraeth, wasanaeth neu gefnogaeth yn cael ei ddarparu yn iaith ddewisol y teulu a'r plentyn. Croesawn yr egwyddor hon yn y mesur ADY 2017, a bydd angen buddsoddiad ariannol yn y maes i sicrhau gweithlu cymwys i asesu anghenion ychwanegol plant ac i ddarparu'r gefnogaeth briodol iddynt.

9.1 Mae'n bwysig cofio nad pob rhiant neu warchodwr sydd yn medru manteisio ar wasanaethau a ddarperir yn ystod oriau gwaith arferol. Mae'r cyfnod 1,000 diwrnod cyntaf plentyn yn cynnwys cyfnodau hir ble gall y rhieni neu warchodwyr fod yn y gwaith. O ganlyniad, nid ydy'r teuluoedd hyn yn medru manteisio ar gynlluniau cefnogaeth a ddarperir yn ystod oriau ysgol yn unig.

9.2 Golyga hyn fod darparwyr gwasanaethau gofal blynyddoedd cynnar yn medru cefnogi datblygiad iaith a lleferydd, emosiynol a chymdeithasol y plentyn tra'i bod yn mynychu'r ddarpariaeth, ond nid ydynt yn medru cynnig cefnogaeth i'r teulu estynedig.

9.3 Nodwn hefyd fod oriau gwaith rhieni a gwarchodwyr yn gallu bod yn rhwystr i fynychu clinigau agored a gynhelir gan Ymwelwyr Iechyd, ac i fedru mynychu apwyntiadau ar gyfer imiwneiddio plant ble gynhelir y clinigau ar ddiwrnodau neu amseroedd penodol yn unig